

REDACTIA:

și
ADMINISTRAȚIA:
Deák Ferencz n. Nr. 35.

Articoli și corespondențe pentru publicare se trimit redacțiunii.

Concure, inserțiuni precum și taxele de abonament se trimit administrațiunii tipografiei diecezane.

BISERICA ȘI ȘCOALA

FOAIE BISERICESCĂ-ȘCOLASTICĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ: DUMINECA.

PREȚUL
ABONAMENTULUI
PENTRU
AUSTRO-UNGARIA:Pe un an: 10 cor.
Pe 1/2 an: 5 cor.PENTRU ROMÂNIA ȘI
STRĂINĂTATE:Pe un an 14 franci.
Pe 1/2 an 7 franci.Telefon pentru oraș
comitat Nr. 286.

Terenuri de organizare economică.

Podgoria Aradului e un mărgăritar al țării. Ea are înfățișarea unei grădini mari, cultivată de mii de brațe muncitoare și aceste sunt brațe românești. Mic cu mare câștigă deopotrivă, băiatul dela 10 ani până la moșneagul de 70 ani. Aici nimeni nu este spre greumântul altuia, pentru că fie care membru al familiei își câștigă partea lui de pâine. Vințelerul român de pe podgoria Aradului este neîntrecut în istețimea vieritului și zădarnică a fost încercarea de a-i scoate din pozițiile lor cu Ciangăii aduși din Bucovina, și provăzuți cu căși și pământuri gratis, căci tot n'au putut lua concurența cu ai noștri. Vințelarii de pe podgoria Aradului sunt duși ca muncitori de specialitate în toată țara, în Ardeal, Bănat și în sus până la Tokaj. Pepinierele statului încă sunt lucrute cu ei. În țara românească mare parte ei reconstruiesc viile și ajung la aplicații de vințelari mai bine salarizați decât mulți preoți și învățători ai noștri. Au pepiniere proprii și fac exporturi însemnate de altoaie de vie. Munca lor este un capital național, ce ar face cinste oricărei națiuni culte. Iată cum istețimea înăscută a românului dacă e pusă în activitate, face bae de aur din coastele dealului stârp.

Când facem aceste constatări pentru demonstrarea capabilității productive a poporului nostru, unde s'a început procesul lui cultural, am dori numai a atrage atențiunea cercurilor conducătoare, mai ales a preoțimei și a învățătorimeii să facă și educația poporului de a-și servi cinstit pe dătorul lui de lucru, ca acela încă să aibă folos după lucrul lui. Folosul acesta a proprietarului e cel mai puternic stimulent de estindere cu lucrul și așa și de honorarea lucrătorului.

Elveția prin cinstea serviciului ce fac vizitatorilor atrag lumea la ei, tot așa stabilimentele mari de băi, cum e Carlsbadul ș. a., cari prin aceasta atrag oaspeții dela băile noastre din țară, unde sunt scump și prost serviți. Dar acolo așa se face educația populației în școală, ca pe oasne dela care trăeste să-l considere de bine

făcătorul^o lui. Nu înțelegem să-i dea sufletul, dar muncă equivalentă honorarului. Preoțimei și învățătorimeii care cu atâta înțelepciune a cultivat acest popor și i-au susținut caracterul lui creștinesc și românesc se cultivă din adins și acest sentiment de muncă cinstită, căci aceasta asigură viitorul podgoriei. Muncitorul cinstit întotdeauna este onorat și respectat în independența lui socială.

Avem apoi muncitorii de câmpie. Sârguincioși și aceștia și cercați, ca buni muncitori și element de ordine. Muncitorul acesta încă câștigă dela 3—10 coroane la zi după varianța anotimpului. Într'o țară agrară acest element de muncitor încă este un capital național, care aduce milioane în casele țăranilor. Din acești muncitori să fac apoi micii proprietari, cari formează forța economică a unui neam. Unde este muncă, acolo nu este foame și dacă emigrează aceștia în America, nu de foame emigrează, ci de pofta de câștig până își agonisește atâta să-și cumpere o căruță și câteva holde de pământ. Cunoaștem chiar oameni bine situați cari pleacă spre America cu scopul să stea acolo câțiva ani până câștigă atâta, ca să-și mai lărgească jitițele de acasă. Cu un cuvânt cămpeanul nostru încă e un element productiv, care prin munca lui asiduă și rațională a ridicat puterea productivă a pământului. Fără de aceasta muncă n'ar fi holdele satelor noastre de pe câmpie ca niște grădini.

»Todore, ce crezi cui îi merge mai bine astăzi în țară?« »Plugului« fu răspunsul omului meu. »Cum așa?« »D'apoi așa, că pământul se lucră acum mai bine și cu tot felul de sămănături cari să plătească bine, apoi prăsierea viteilor până la cel din urmă pui e plătit în aur. Și jelerul numai harnic să fie, are în ce lucră și are ce dimica«.

Progresul acesta a fost încâtva împedat în anii trecuți prin mișcările socialiste, cari au atârnat la greve agrare. Mișcările acele au venit din părțile ungurene influențate de organizația internațională. Mari pagube nu ne-au făcut până acum acele mișcări, dar sunt cu mult mai primejdioase, decât se ne uităm la ele cu mâinile în sân. Și aici...

chemată să dea atenție acestei misiuni sociale și pe cale educativă, în școală și de pe amvon, să cultive sentimentul muncii cinstitute și raportul întră proprietar și muncitor, ca să nu fie dușmani, ci tovarăși de câștig, cari își împart câștigul în proporția capitalului cu care concurg la el. Cel cu munca percepelele muncii lui, iar cel cu holda percepelele holdei lui. Și aici folosul va fi stimul pentru proprietar de a îmbunătăți și starea muncitorilor.

Seminarul nostru e un fel de azil al săracilor. Moșii pribegiți pe țară aici își află adăpost sau mai bine zis masa, căci pentru ei toată tufa ori gardul e adăpost, numai masă n'are. Când se apropie amiaza se strecură câte 2-3-4 și stau pe lavița de sub platan până gata elevii cu mâncarea să vină rândul la ei. Sunt și bătrâni și tineri.

Am încercat să capacitez pe băeți să meargă la meserii, m'am angajat să le găsesc loc bun și să stea acolo sub protecția și pe spesele mele, le-am oferit să-i învăț carte și să-i trimit la școala de meserii, dar n'a fost chip să-i capacitez afară de unul, care iată abia a stat o săptămână la un măsar și a luat-o la sănătoasa.

M'am pus să le explic că aceea e cerșitorie, când vine la amiazi să mănânce sfărâmurile altora și le-am zis: uite să veniți și să-mi veniți, la ora 11 și să lucrați aici până la 12, adică să măturați pe aici curtea, ca să nu mâncați ca cerșitorii, ci după câștigul vostru. Mai bine n'au venit la masă și a fumat decât să lucre.

Mai adeună-zile erau moșii patru pe bancă, unul mai bătrân și 2 ficiorandri între 17—20 ani. I-am întrebat că ce câștigă la zi, »d'apoi domnule 2—3 pițule la zi, și câte odată cași astăzi nimica. Vai și amar de noi, că ne-au scos din păduri și lemnu-i scump și de plătit nu se plătește meșteșugul nostru, suntem de perit«.

Le-am spus, că la noi pot câștigă la ori ce lucru slab 3 coroane la zi și e vremea sepei de cucuruz după care urmează secerișul; pot câștigă într'o vară cât câștigă în 3 ani cu cercuitul. La sapă nu ne pricepem dar știm cosi, acum însă nu e timpul de coasă fu răspunsul resignat. M'am oferit să le câștig lucrul și celor mai tineri meșteșug. A douăzi n'au mai venit, căci ciubărul fugă când aude de lucru, decât de cercuit. A venit înse a doua zi alt pruncotan de 17 ani istovit de foame, cu care am repeșit convorbirea cu acelaș rezultat. Toți sunt din jurul Vidrei.

Vorbisem odată cu avocatul Fodor să-mi trimită 2 băeți isteți și cu carte să-i țin în seminar și se umble la școala de meserii din Arad, ca să se specializeze în industria lemnăritului, dar n'au sosit băeții până astăzi, sigur nu din vina dlui Fodor.

Și nu s'a aflat om care să ia inițiativa de a înființa o societate pe acții ca să utilizeze istețimea oamenilor acestora în lucrul lemnăritului prin înființarea de fabrici de lemn, bunăoară: jucării, galantării (bastroane etc.), scaune, parchete și câte nu mai are industria în lemn cu care s'ar putea atrage milioane în țara moșilor, iar ei ar fi perfecționați în meșteșugul lor. Ar deveni în lucrul lemnăritului aceea ce sunt podgorenii noștri în cultura viei. E o crimă că acest capital de aptitudini pentru industria în lemn este lăsată neproductivă.

Dar țara aceea a Moșilor n'are numai lemn și meșteri ai lucrului de lemn, ci are și lână multă și femei cu aptitudini de țesături și cu toate condițiunile pentru fabrici de textil: până acum nu s'a utilizat acest capital de aptitudini femeiești, ci e lăsat acest popor să-și tânguească viața pe drumurile de cerșitori, atunci când are cele mai escelente condițiuni pentru dezvoltarea unei industrii moderne.

O școală industrială în Brad ar implini o înaltă misiune economică, și nu credem să de nege guvernul ajutorul unei școli industriale pentru industria regională de acolo dacă s'ar cere aceasta, dar și fără acest ajutor; înființarea unei școale industriale, bunăoară ca cea din Câmpulung, e în strictă legătură cu înființarea fabricelor industriale între munți. Cu cât vom întârzi mai mult cu atât avansăm terele altora, cari vor ști exploata prin colonizări industriale acea regiune anume creată pentru industrie. De ar fi gândii înaintașii noștri numai cu 40—50 de ani înainte de aceasta, astăzi n'ar mai fi moșii cerșitori de drumuri.

Fie care regiune își are resursele ei pentru cari cultura își are sonda ei, e vremea să se ia sub cultură economică și munții noștri. Cei ce au conducerea neamului românesc sunt chemați a studia toate regiunile noastre și a le organiza economicește, căci prin băncile provinciale încă nu ne-am implinit misiunea economică, dacă nu ne îngrijim de crearea puterii productive a poporului nostru, ca să nu trăiască din împrumuturile băncilor după o zi pe alta, ci din prisosința câștigului său. »Solidaritatea« care ușurință a creat societatea generală de asigurare are nu numai putința, dar și datoria de finanțarea regiunilor noastre productive.

Până când se vor face zecile de milioane pentru o universitate românească, căci guvernele sigur nu vor grăbi să ni-le facă, să grăbim noi cu industrializarea regiunilor românești atât de ușor realizabilă, ca prin aceasta industrializarea să ne creăm pătura socială liberă și independentă.

De jos se edifică casa.

Nr. 3412/1912.

Anunț școlar.

Școala diecezană de fete din Arad.

— Cu internat și drept de publicitate —

Se aduce la cunoștința Onoratului Public, că înscrierile la școala civilă de fete cu internat din Arad pentru anul școlar 1912/13 se vor face în zilele de 20—23 august (2—5 septembrie) a. c., — în localitatea școlii (Strada Deák Ferencz Nr. 27).

Părinții vor proceda însă corect, dacă în scris își vor anunța fetele spre primire încă de mai înainte, *îndată după publicarea acestui anunț*, adresându-se în această afazere referentului dela Consistorul rom. ort. din Arad, dlui dr. George Ciuhandu, dela care se vor putea cere și eventualele informațiuni, de cari ar mai avea trebuință.

Taxa pentru internat, pe întreg anul școlar este de 500 cor., în care sumă se cuprinde și didactrul școlar.

Taxa de întreținere este a se plăti *anticipativ* în 4 rate de câte 125 cor. și anume; la 1 sept., 1 nov., 1 febr. și 1 april al anului școlar, la *Administrația casei Consistorului, în persoană sau cu poșta.*

Rata primă a taxei de internat este a se plăti înainte de înscriere.

Pentru această taxă elevele vor primi:

1. *Instrucțiunea recerută pentru clasele I—IV civile*, educațiune religioasă-morală, deprindere în conversația română, maghiară și germană, apoi instrucție în *economia de casă*, deprindere în *pregătirea bucatelor croit și cusut.*

2. Locuință în odăi igienic îngrijite, provăzute cu mobile necesare.

3. Vipt întreg și anume: *dejun* (cafea cu lapte), *prânz* (2 plese, iar duminica și în sărbători 3—4 plese), *ugină* (cafea cu lapte) și *cină* (două plese).

4. Spălat luminat, încălzit și tot la două săptămâni baie (scaldă).

Afară de taxa de întreținere elevele interne mai au a solvi 10 cor. pentru *medicină* (pe întregul an), pentru care taxă elevele interne vor primi în caz de lipsă îngrijire medicală și medicamente.

Pentru *instrucția de pian* se plătește lunar o taxă de 10 cor. (3 ore la săptămână).

Atât elevele externe, cât și cele interne vor plăti odată pentru totdeauna la *prima înscriere* 6 cor. ca *taxă de înscriere.*

Înainte de înscriere, fiecare elevă, care vrea să fie internă, va avea să *dovedească* plățirea ratei din *taxa de întreținere.*

Tot la înscriere fiecare elevă va avea să mai plătească: pentru *biblioteca școlară* 1 cor.; pentru *anuar* 2 cor.

Taxele de înscriere, medicină, anuar și pentru bibliotecă se vor plăti la mâna directoarei școlii deodată cu înscrierea. Tot la directoarea școlii va trebui plătită lunar și *anticipativ taxa de pian.*

Elevele externe vor plăti *didactru* 60 cor. la an, care asemenea se va solvi *anticipativ*, în 4 rate egale de câte 15 cor. și anume: rata I la înscrierea din septembrie, rata a II la 1 nov., rata a III la 1 febr. și rata a IV la 1 april al anului școlar, deasemenea la *mâna directoarei școlii.*

Elevele externe, cari se înscriu mai târziu, au să plătească *întreg didactrul*, iar elevele primite în in-

ternat mai târziu, vor avea să plătească *didactru* numai pe timpul întârzierii.

Elevele *interne*, cari ar absentă din internat în decursul anului școlar din cauză dn morb sau din alte cauze; — fie absentarea mai lungă ori mai scurtă, — vor avea să plătească *întreagă* taxa de întreținere, dar *numai* în cazul când eleva respectivă, pe lângă toate că va fi absentat, ar putea fi admisă după lege la examen public ori privat.

Elevele cari ar intra mai târziu în internat, vor avea să plătească *întreagă* taxa care cade pe *cvartul* în care vor fi primite în internat.

În *clasa I civilă* se primesc eleve cari dovedesc că au absolvat cu succes 4 clase elementare ori în lipsă de certificat școlar, vor prestă examenul de primire.

În *celelalte clase* se primesc eleve, cari dovedesc prin atestat școlar, că au absolvat cu succes clase premergătoare la școală de categoria școlii civile.

Absolventele clasei a VI-a elementare se primesc, pe baza unui examen de primire, în clasa corespunzătoare etății lor și rezultatului dovedit la examenul de primire.

Elevele, cari se înmatriculează pentru primadață la școală, au să producă: *extras de botez* (din *matricula bisericească*), *atestat școlar* din clasa precedentă și *certificat de revacinare*; — celelalte eleve au să prezinte numai atestatul școlar.

Fiecare elevă internă are să aducă cu sine: 1 saltea (mădrat), un covorel lângă pat, 2 perini cu 4 fețe, 1 paplomă cu 2 cearșafuri de desupt (lepedee) și 2 cuverturi albe (acoperitoare de pat), 6 bucăți de rufe, schimburi din fiecare și anume: 6 cămeși, 6 camizoane, 6 pantaloni, 6 părechi de ciorapi, 4 rochițe, 12 batiste, 6 ștergare, 3 serviete, toate cu monogramuri proprii, apoi tacâmuri: cuțit, furculiță, lingură mare și lingurintă, 2 pahare (1 pentru beut, iar altul pentru ăint), 1 lavor (lighian), 4 carpe pentru șters lavorul; perie de cap, de dinți și de haine; peapțân și foarfeci, haină de port și 4 șurțe negre, 1 palton (haină de iarnă), o pelerină vânătă, 2 părechi de ghete și 1 ploier.

Afară de aceste, fiecare elevă internă ori externă, *îndată* dela începerea anului școlar are să se provadă cu *recherchele manuale și recvizite de învățământ*, și cu *recvizitele de scris, de lucru de mână* (și de muzică cine voiește).

Pentru lucrul de mână și pentru alte trebuințe se va depune, la *mâna directoarei internatului* o sumă oarecare de bani, despre care se va purta socoteală.

Elevele la înscriere au să fie însoțite de părinții sau îngrijitorii lor.

În privința uniformei, care va fi modestă, se vor lua la vremea sa dispozițiuni din partea directoarei internatului, ca să fie cât de ieftină și bună.

Prelegerile se vor începe fără nici o amânare în 24 august (6 septembrie) și dela acest termin elevele vor putea fi primite numai cu *concesiune specială* din partea Consistorului diecezan.

Arad, din șed. cons. dela 7/20 iunie 1912.

Consistorul rom. ort.
din Arad.

† Ion Luca Caragiale.

Sâmbăta trecută s'a stâns — departe de țara sa — cel mai mare dramaturg român: I. L. Caragiale. Vestea morții a umplut lumea românească de o adâncă întristare. Cum, el, care acum își serbase sexagenarul, el, deapururea vesel și spiritual să ne lase așa de curând!? Anevrismul — pe când nimenea nu gândea — l-a răpus. Ziarele au apărut încadrate în negru, societățile au arborat drapele și toată lumea îl jalește. Și adâncă jale trebuie — cu drept — să cuprindă tot ce e românesc, căci golul lăsat de I. L. Caragiale nu se poate umplea. Caragiale a fost — cum a zis-o Ciura — singurul după Eminescu, care a putut intra în simfonia literaturii universale. Cu scrisul său totdeauna grijit s'a impus, iar cu stilul său a atras. Nu l-a desgustat indiferența publicului — la început — față de produsele sale, nici chiar fluerăturile, cu ocazia predării »De-ale Carnavalului«, știind bine, că numai lucru bun face. Și s'a adevărit. Cei cari i-au huiduit piesele, azi le gustă cu cea mai mare plăcere. A știut pentru fiecare acțiune să nimerească cuvântul cel mai potrivit, a știut să ne fixeze caractere, cari vor rămâne. Dragomir, cu bruscheța lui, Ivan nebunul cu graiul său induieșător, Ana, un fel de Lodolia, sunt tot atâtea caractere. Dar corul Leonida, republicanul!

În timpul din urmă lucră la o nouă piesă, dar moartea l-a răpus, înainte de a fi terminat-o.

Vieța i-a fost și lui în mare parte sbuciumată, dar nicicând nu se plângea. Activitatea și-o începe la »Timpul«, alături de Eminescu, Slavici, ș. a. Ajunge revizor școlar, profesor, etc. director al Teatrului Național. A fost și un orator distins. Nu de mult mersese la Berlin, ca să-și caute de sănătate.

Când, sâmbătă, prima telegramă anunțase: »Caragiale a murit«, lumea a rămas nedumerită, iar unii chiar credeau, că e li mijloc o glumă. Prietenii au mers la el și pe toamnă osemintele lui vor fi transportate în țară.

Caragiale e jelit de toți. În el pierdem pe cel mai de valoare dramaturg român, și pe întemeietorul ei. Opera lui nu e vastă, dar aleasă. Cu pietate să-i amintim numele și cu drag să-i păstrăm memoria.

Fie-i țărâna ușoară!

Conducerea corectă a matriculelor bisericești și expunerea diferitelor proceduri referitoare la rectificările matriculare.

Dizertație, citită de preotul *Vasilie Popoviciu* din Oradea-mare, în conferința preotească a tractului prof. Oradea-mare, ținută la 27 Octomvrie 1911.

—Urmare—

Legalizarea copiilor.

Copiii născuți din pat nelegiuit, se pot legiui prin căsătorie ulterioară sau prin grație regească.

Dacă părinții unui copil nelegiuit se căsătoresc unul cu altul, copilul prin faptul acesta se consideră legiuit.

Procedura matriculară în cazul acesta e, că dacă tatăl natural, cu ocazia înmatriculării copilului, l-a recunoscut pe acesta ca al său și parohul a însemnat în rubrica părinților și pe tatăl natural, — mai înseamnă în rubrica »observărilor«, că părinții au încheiat căsătorie. Aceiaș procedură și în cazul, că recunoașterea paternității s'a întâmplat după înmatricularea cazului de naștere și s'a însemnat în rubrica »observărilor«.

În urma legalizării lor, copiii poartă numele tatălui lor, și întrucât n'au trecut de 7 ani, urmează religia lui.

Copilul natural poate fi legiuit, la cererea tatălui său natural, în anumite cazuri, fără ca părinții lui naturali să se fi cununat, — prin grație regească. Cererea în cazuri de acestea se adresează Ministrului de justiție.

Matricula cununaților.

Socotesc, că nu va fi de prisos, să descriu în liniamente generale procedeele încheierii căsătoriei civile, îndeosebi în punctele, cari interesează pe parohul ca matriculant bisericesc și ca povățuitor al turmei sale de credincioși.

Mirii, câtă vreme cazul nașterii lor este însemnat în matricula bisericească, vin la preotul, care, la cerere, le liberează extrasele de botez, scutite de timbru. Din datele matriculare și din mărturiile lor, preotul își va însemna în codica vestirilor (care trebuie să aibă fiecare paroh), datele trebuincioase pentru vestirea orânduită prin concluzul congresual nr. 85 din 1895. p. 3. și pentru înmatricularea la vremea sa a cazului de cununie. Dacă părțile, sau una din părți e originară din altă parohie, la cerere îi va acvira extrasul sau extrasele de botez dela oficiul parohial respectiv, invitând oficiul parohial, ca și acela să facă vestirea căsătoriei. (Dacă părțile ar veni la preot pentru anunțarea căsătoriei religioase după anunțarea lor la matricu-

lantul civil, deci fără extrasele de naștere, preotul își va culege datele de vestiri și înmatriculare, pe calea cea mai demnă de încredere).

Cu extrasele lor de botez, primite dela parohu, părțile merg la matriculantul civil, care face formalitățile, pentru vestirea căsătoriei.

Dacă una din părți e de altă religie, preotul să o îndemne a trece la biserica noastră sau cel puțin să facă invoiala (*Reversal*), că și vor crește toți copiii în legea noastră.

Totasemenea, preotul va sfătui părțile, să renunțe la intenția lor de a se căsători, dacă între ei ar exista impedimente de căsătorie provenite din rudenia de sânge sau de cuscrie, impedimente valabile în biserica noastră, dar ne-recunoscute de legea civilă.

(Va urma).

Încheierea unui an școlar.

În 10/23 iunie s'a încheiat anul școlar la institutele noastre românești din Arad. La Seminar după săvârșirea sf. liturgii împreună cu Te Deum s'a intrunit tinerimea seminarială în sala festivă, unde în frunte cu corpul profesoral au primit pe P. S. Sa Domnul Episcop Ioan I. Papp.

Seminarul nostru cu încheierea acestui an a ajuns centenarul existenței sale. Directorul institutului P. C. Sa Roman Ciorogariu prin cuvinte frumoase și bine simțite a și remarcat înaintea oaspeților și a tinerimei importanța culturală a centenarului, rolul ce l-a avut institutul în decursul celor o sută de ani. Cu o inspirație înălțătoare a făcut contura acelor vremi bătrâne, când întreaga noastră viață culturală se desășura numai în jurul zidurilor modeste și sfioase, înurul bisericilor. „In acele vremi — zice — toată lumina de care s'a împărțit neamul nostru din aceste părți n'a fost alta, decât lumina răsărită de acest institut prin acei eroi anonimi muncitor sânguinoși în via cultura noastră românești, cari an de an au părăsit sălășluirea călduroasă a acestui institut, cei „eroi anonimi“, cari crescuți fiind sub duhul lui Iosif Nicoară și Tichindeal, au fost veghetorii neormiți ai vieții noastre românești-ortodoxe. Ei au păstrat ortodoxismul, ei neau păstrat curățenia vieții noastre și tot ei au șters lacrimile suferințelor poporului nostru.

Toate mișcărilor noastre culturale din părțile Ardului, cari s'au ridicat la oareși-care înălțime, aici au fermentat și de aici au plecat.

Azi când am ajuns să încheiem centenarul, sărbătorim numai existența institutului, ei sărbătorim un veac de viață culturală a poporului nostru, apostită în brațele muncitoare acelor muncitori moști și fără nume.

Ca o intercalare înduioșătoare își reamintește din lepărtata copilărie un examen școlar, la care bănuții din acele vremi vărsau lacrimi de bucurie la zbul declamărilor și frumosului graiu românesc: și o ilustrare a aceluia duh sădit de învățătorul său, de duh la ocrotit prin toate valurile și sbuciumările vieții.

În urmă dând sfaturi și îndemnuri celor cari cu al acesta părăsesc institutul, roagă pe P. S. Sa Domnul Episcop să de-a binecuvântarea sa arhierască.

Prea S. Sa prin o cuvântare călduroasă, bogată în sfaturi și îndemnuri morale, se adresează tinerimei.

Exprimându-și fericirea, că a ajuns să stea în fața acestei sărbători centenare ca fost elev al acestui institut, remarcă și P. S. Sa rolul binefăcător al institutului în decursul acestui veac.

Impune de datorință morală tinerimei, recunoștința vie față de institut și profesori, cari întocmai ca și grădinarul care curăță trandafirul sălbatic de spini și l'altoește cu muguri nobili ca să de-a roadă frumoasă — i-a desbărat de înclinările rele altoind în ei duhul luminei și moralei ca să fie și ei podoabe neamului nostru.

Ca o mustrare moralizatoare afișează nerecunoștința acelor, cari în vederea unor retribuțiuni materiale mai bune, au părăsit dieceza care i-a ținut și i-a crescut pe cheltuielile ei; astfel că azi cu toată jertfa ce-o aduce anual e în lipsă de învățări.

Dând binecuvântarea Sa arhierască ceremonia încheierii anului școlar se sfârșește fără alaiu mare, dar cu atât mai simțitor.

*

La școala civilă de fete festivatul încheierii a fost înălțat prin declamări și cântări; a făcut îndeosebi impresie plăcută frumoasa conferință a d-nei dr. Ciuhandu despre chemarea femeii române.

La sfârșit esmisul consistorial d. Vasilie Goldiș, a adresat cuvinte călduroase felitelor cari părăsesc școala, îndemnându-le să țină la reputația de mame bune și bune române.

O frumoasă expoziție de broderii și cusături a fost o vie atestare a interesului, ce se dă educării trebuințelor casnice.

*

Tot în ziua aceasta s'a ținut încheierea anului școlar și la școlile populare confesionale, în școala de lângă biserică, care a fost decorată cu frumoase lucruri de mână. Copiii au cântat și declamat, învățătorul dirigent d. Iosif Moldovan a ținut o binesimțită vorbire către micii școlari, iar d. Sava Raicu președintele comitetului parohial a mulțumit învățătorilor pentru hărnicia arătată în ogrorul spinos al învățământului popular.

În urmă s'a împărțit premiile, un număr frumos de cărți cumpărate de d. colonel Silviu de Herbai și d. avocat dr. Sever Ispravnic.

Ziua de 10/23 iunie a fost o zi de frumoasă elevare sufletească pentru tinerimea noastră școlară de toate categoriile din Arad.

X.

Convocare.

Comitetul central „al Reun. inv. gr.-or. rom. din Bihor“ se convoacă în ședință pe luni, 8 iulie (25 iunie) 1912 în școala gr.-or. rom. din Oradea-Mare.

Obiectele.

1. Consfătuiri asupra modului participării la festivitățile centenare ale institutului ped. din Arad.
2. Eventuale propuneri și interpelări.

(Vaskóh) Vașcău la 24 iunie st. n. 1912.

Vasilie Sala.

[prezident.

CRONICA.

Concertul Mărcuș-Crișan. Concertul anunțat pe 2 iulie st. n. în Arad va fi cel mai reușit debut artistic în decursul anului acesta. Tinerii noștri artiști își dau toată silința să ne facă o sară cât mai plăcută. Dovadă programa următoare:

1. a) I. Cl. Iuga: „Tu te duci bade sărace“... (doină); b) T. Brediceanu: „Mândro de dragostea noastră“... (doină). D. Stefan Mărcuș.

2. a) I. Cl. Iuga: „Duce-m'ăș cu luna 'n nor“... (doină); b) T. Brediceanu: „Arde-mite-ai codru des“... (doină). D. Ionel Crișan.

3. a) G. Dima: „Somnoroase păsărele“; b) G. Dima: „Cureile“; c) G. Meyerbeer: Aria lui Urban d. O. „Ugenoții“. D-șoara Aurora de Barbu.

4. G. Verdi: Duett d. o. „Don Carlos“. D-nii St. Mărcuș — I. Crișan.

5. a) I. Scarlatescu: „Glas de clopote“; b) G. Dima: „Cerule meu“; c) R. Wagner: Romanța lui Wolfram d. o. „Tannhäuser“. D. Ionel Crișan.

6. a) Felix Mendelssohn-Bartholdy: „Visul unei nopți de vară“ (Sommernachtstraum); b) M. Cocorescu: „Rapsodie românească“. (Solo de pian). D-șoara Madeline Cocorescu.

7. a) I. Scarlatescu: „Spune-mi codrurile vecine“...; b) G. Dima: „Seguidilla“; c) R. Leoncavallo: Aria lui Canio d. o. „Bajazzo“. D. Stefan Mărcuș.

8. a) G. Donizetti: „L'Addio“. (Duett). D-șoara A. de Barbu — d. I. Crișan; b) G. Verdi: Terzett din opera „Il Trovatore“. (Act. I.). D-șoara A. de Barbu — d-nii St. Mărcuș și I. Crișan.

Textul cântărilor se vinde seara la cassă. Bilete se găsesc de vânzare la „Librăria diecezană“ și seara la cassă.

Prețul locurilor: Locul I. 5 cor. (pentru 1 familie de 3 persoane, locul I. 10 cor.); locul II. 3 cor.; locul III. 2 cor. Intrarea 1 cor. de persoană.

Examen de calificare. Luni și marți s'au ținut la institutul pedagogic din Arad examenul de calificare învățătoresc. S'au prezentat 12 candidați, toți elevi ordinari, cari toți au prestat examenul, anume 1 cu distincție, 3 eminenti, 3 buni, și 5 suficienți, Comisar consistorial a fost dl. Vasilie Goldiș, iar ministrial Dr. Petru Ionescu. Bucuria generală pentru acest frumos rezultat o conturbă numai numărul mic, cu care se sporise corpul învățătoresc.

Carte de citire pentru cl. III și a IV a școlii primare de l. Vuia a obținut în ediția V și a VI — aprobarea ministerială sub Nr. 16343/1912 (Vezi Hiv. közlöny Nr. 5/1912). Opreliștea cea veche de sub Nr. 141278/1910 se referă numai la ediția a III din 1908.

Concurse.

Pentru îndeplinirea parohiei de cl. III-a Cetea-Valeamare, protopresbiteratul Peșteșului se publică concurs, cu termen de alegere pe ziua de 20 iulie 2 august 1912.

Emolumente: Din Cetea: Locuință cu două odăi bucătărie și supraedificatele necesare, cu grădina de legumi, 7 jugh. de pământ arător cu pomăt. Lemne după trebuință. Stolele uzuale. Din fondul de pomenire 1/2 din procentele fondului. Pășunat după trebuință. Intregirea dotațiunii dela stat. după calificarea recurrentului. Din Valeamare, 2 jugh. de pământ arător; pășunat după trebuință. În amândouă comunele dreptul la 1/2 zi de lucru, eventual întregă ziua dacă lucrătorii se vor prevedea cu vipt din partea preotului.

Din Valeamare, apoi 76 cor. din banii de fân; 60 vici cucuruz cu cioci; 7% din 10% a banilor de fundații din pomeniri, 20 cor: separat din banii fundațiilor, pentru teritorul, ce-l ocupă sala de învățământ și stolele uzuale. Lemne din pădurea parohială, după trebuință.

Doritorii de-a ocupa această parohie se avizează, că cererile de concurs, ajustate după lege și adresate comitetului parohial din Cetea și Valeamare, să le înainteze P. O. Oficiu ppsce din M. Telegd sub durata concursului, iar concurenții, cu stricta observare a §-lui 33 din Regulamentul pentru parohii, până cu 8 zile înainte de alegere, vor avea să se prezinte în sfânta biserică din Cetea și Valeamare, spre a-și arăta desteritatea în cântare, tipic și oratoric.

Dimitrie Mihance

Ștefan Marușca

preș. com. par.

not com. par.

In conțelegere cu: Alexandru Munteanu ppresbiter.

—□—

1—2

Pentru îndeplinirea parohiei vacante din Pirnești (Pernyefalva), pe baza autorizării Ven. Cons. de sub Nr. 2741/1912, prin aceasta se escrie concurs cu termen de recurgere de 30 zile dela prima publicare în organul oficios diecezan.

Parohia este de cl. III-a.

Beneficiul parohului va fi:

1. Intregirea dela stat.
2. Două intravilane.
3. 1 sesie parohială (22 jugh. la deal, 2 jugh. parcelate în patru bucăți — la țarină)
4. Birul și stolele legale.

Alesul va suportă toate dările publice după beneficiul său. Tot dânsul se va îngriji și de cvartirul de

Cei ce doresc a ocupa acest post se avizează, că cererile lor, ajustate cu documentele prescise și adresate comitetului parohial din Pirnești (Pernyefalva ppiatul Radnei), să le susțearnă în termenul concursului din oficiului ppsesc în Mariaradna, iar dânsii să se prezinte — cu observarea §-lui 33 din Regulamentul pentru parohii — în biserică din parohia noastră pentru a-și arăta desteritatea în cele rituale și a ni-se face cunoscuti dela Pirnești, la 22 april (5 maiu) 1912.

Comitetul parohial.

In conțelegere cu: Procopiu Givulescu protopresbiter.

—□—

1—

Pentru îndeplinirea stațiunii învățătoresci de școala confesională gr. or. română din comuna Petruș (Marospetres) ppresbiteratul M. Radna, prin aceasta escrie concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în foaia oficioasă „Biserica și Școala“.

Emolumentele sunt: a) în bani gata 790 cor. care sumă se cuprinde și prețul lemnului pentru încălzirea salei de învățământ și cvartirul învățătoresc; b) dela înmormântări unde va fi poftit cu liturgia coroane, fără liturgie 2 cor. c) locuință cu 2 încăperi culină cameră victuală, staul pentru vite și grădina pentru legumi. d) pentru scripturistică 10 cor. e) pentru conferința învățătorescă 20 coroane. Cererile pentru întregirea salariului s'au înaintat la vremea înaltului guvern.

Dela recurenți se cer următoarele documente: 1. Estras de botez. 2. Testimoniu de calificare și astestat despre serviciul neîntrerupt de mai năi. 4. Declarațiune de când își formează pretenziunile cvincvenal. Alesul va avea să-și ocupe postul îndelung și ce va fi întărit din partea Ven. Consistor.

Se notifică, că contribuțiunea după grădina beneficiul învățătoresc are a le solvi uzufructuarul iar despre încălzirea salei de învățământ și lemne trebuincioase se va îngriji comuna bisericască, preș.

și despre văruirea salei de învățământ și a edificiului pe din afară, iar de locuința învățătorului se va îngriji respectivul.

Alegândul învățător va avea să instrueze elevii în cântările rituali, a prevedea strana în biserică a conduce socofile culturale fără altă remunerațiune. Recurenții cari vor dovedi capabilitatea de a conduce corul vor fi preferiți.

Recurenții au să susțină la Prea On Oficiu pbbiteral în M. Radna recursurile lor, iar în timpul legal a se prezenta în sfta biserică din loc spre a-și arată desteritatea în cântare și tipic.

Din ședința comitetului parohial ținută la 15/24 aprilie 1912.

Iosif Cimponeriu -
președinte.

Partenie Mirza
notar.

In conțelegere cu: *Procopiu Givulescu* protopresbiter
director de școale.

—□—

1—3

Pe baza înaltului ordin consistorial de sub Nr. 886/912 prin aceasta se escrie concurs cu termin de 30 de zile dela prima publicare în organul oficios „Biserica și Școala” pentru îndeplinirea ambelor parohii vacante din Kurtakér (Curtacher).

Emolumentele atât la parohia I devenită vacantă prin strămutarea parohului Valer Felnečan cât și la a II resistemată prin concluzul Ven. Sinod Eparhial cu Nr. 53/1908 sunt următoarele:

1. Câte una sesiune parohială în estensiunea ei de astăzi împreună cu dreptul de pășune.

2. Câte un intravilan parohial.

3. Stolele legale și eventuala întregire dela stat. Reflectanții au se espună în suplicile lor, la care dintre aceste două parohii reflectează.

Aleșii vor fi obligați a plăti regulat toate dările publice după pământul beneficiat.

Fiind parohiile clasificate de clasa I (primă), dela reflectanți se pretinde cvalificațiunea prescrisă pentru asemenea parohii, precum și a se prezenta pe lângă stricta observare a §. 33 din reg. pentru parohii în cutare duminică ori sârbătoare în sfta biserică din Kurtacher spre a-și arată desteritatea în cele rituale și oratorie, iar recursurile ajustate regulamentar și adresate comitetului parohial din Kurtacher a le înainta P. On. Oficiu Protopopesc rom. ort. din Világos (Șiria).

Kurtakér (Curtacher) din ședința estraordinară a comitetului parohial ținută la 3/16 iunie 1912.

Atanasie Halmăgian
preș. com. par.

Adrian Ungurean
not. com. par.

In conțelegere cu: *Mihail Lucuța* protopop rom. ort.

—□—

1—3

Pe baza încuviințării Ven. Consistor din Oradea-mare de sub Nr. 977 a. c. pentru îndeplinirea parohiei Tönköd (Groși) cu filia Barnafalva (Bârzești) de a III elasă, se publică concurs cu termin de alegere la 30 de zile dela prima publicare.

Beneficiul constă din: birul dela 200 Nr-e de căși câte o jumătate măsură cucuruz, stolele îndatinat și întregirea dotațiunii dela stat; de locuință se va îngriji alegândul preot.

Reflectanții recursurile lor adresate comitetului parohial din Groși, au a le înainta la subscrisul protopop în Feketegyörös, având cu observarea §. 33 din regulam. pentru parohii a se prezenta la sf. biserică de acolo pentru a cânta ori celebră și predică.

Comitetul parohial.

In conțelegere cu: *Petru Serbu* protopop.

—□—

1—3

Pentru îndeplinirea vacantei stațiuni învățătoresți din Luncă (Biharlonka) se publică concurs cu termin de alegere de 30 zile dela prima publicare în organul „Biserica și Școala”.

Emolumentele începate cu acest post sunt:

1. Bani gata dela comuna bisericască 600 cor.

2. Întregirea dela stat 400 cor.

3. Stolele îndatinat dela funcțiile la cari va fi postit.

Învățătorul ales e obligat a prevedea strana fără alta remunerațiune.

Recursurile cu documentele de lipsă sunt a se trimite oficiului protopopesc din Vașcău (Vaskóh), iar recurenții să se prezinte în vre-o duminică sau sârbătoare la biserică din Luncă spre a se face cunoscut poporului.

Din ședința comitetului parohial din Luncă ținută la 5/18 martie 1912.

Comitetul parohial.

Cu consenzul meu: *Adrian P. Deseanu* protopresbiter.

—□—

2—3

Pentru îndeplinirea definitivă a postului învățătoresc-cantoral dela școala elem. gr.-or. rom. din Valeamare (Zarandpatak) se escrie concurs cu termin de 30 zile dela prima publicare în foaia oficioasă „Biserica și Școala”.

Emolumentele sunt:

1. Bani gata din cassa cult. 400 cor.

2. 12 Hl. bucate: jumătate grâu $\frac{1}{2}$ cucuruz prețuite în 138 cor.

3. $7\frac{1}{2}$ jug. pământ învăț. cu un venit anual de 42 coroane.

4. Lemne focali pentru învățător 20 metri prețuite în 100 cor. aduse gata la fața locului și pentru încălzitul salei de învățământ separat cât vor fi de lipsă.

5. Întregirea salarului fund. și evinvenalele recerute conform art. XXVII 1907 din sperativul ajutor de stat care s'a cerut la timp, dar din lipsa de învățător definitiv nu s'a putut obține încă.

6. Pentru scripturistică 15 cor.

7. Pentru spesele conferințelor învățătoresți și adunarea generală 16 cor.

8. Pentru curatoratul școalei 20 cor.

9. Cvarțir liber cu 2 chilii cuină și supraedificate precum și grădină de legume, se observe că cvarțirul învăț. e separat de sala de învățământ ce s'a edificat acum și e corespunzătoare întru toate legii.

Alesul învățător-cantor e îndatorat să provadă cantoralul în și afară de biserică fără alta remunerație și se catehizeze elevii regulat având a-i conduce și la biserică. Dările după pământul și venitele învățătoresți va avea să le supoarte alesul.

Reflectanții sunt postiti să-și susțină recursurile lor ajustate conf. §-ului 60 din „Regulam. p. învăț.” și adresate comitetului paroh. din Valeamare, pe calea oficiului protoprezb. din Halmagi (Nagyhalmagy) și să se prezenteze în vre-o duminică ori sârbătoare în biserică din Valeamare spre a-și arată desteritatea în cant și tipic făcându-se astfel cunoscut poporului.

Din ședința comitetului parohial din Valeamare dela 19 iunie (2 iulie) 1912.

Ioan Sărac

Mihail Oancea

paroh preș. com. par.

not. com. par.

In conțelegere cu mine: *Cornel Lazar* protoprezbiter
inspector școlar.

—□—

2—3

Pentru îndeplinirea parohiei de cl. III. Dumbrava cu filia Roștoci (protoprezbiteratul Halmagiului) devenită vacantă prin strămutarea...

protopopiat, amăsurat ordinului Ven. Consistor diec. Nr. 7286/1911, prin aceste se escrie concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în „Biserica și Școala“.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt:

1. Birul parohial legal dela 132 numere de casă.
2. Stolele legale uzitate în parohie.
3. Intregirea dotației cu ajutor dela stat.
4. Nefiind casă parohială alesul va avea să se îngrijească de locuință pe spesele sale proprii.

Alesul este îndatorat se catehizeze la școala din Dumbrava fără altă remunerație, și va solvi toate dările după beneficiile sale preoțești.

Reflectanții sunt poftiți a-și susține recursele instruate conform regulamentului pentru parohii și adresate comitetului paroh. din Dumbrava-Rostoci în termenul concursual pe calea oficiului protoprezbit. din Halmagiu (Nagyhalmagy).

Se pofteste ca reflectanții sub durata concursului să se prezenteze în vre-o duminică ori sărbătoare în bisericile din parohie spre a-și arăta desteritatea în cant și tipic eventual în serviciul dumnezeesc și predică.

Comitetul parohial din Dumbrava-Rostoci.

În conțelegere cu mine: *Cornel Lazar* protoprezbiter.

—□— 2—3

Pentru îndeplinirea postului de învățătoare la școala confes. gr.-or. rom. din Răchita, tractul Bălințului, se escrie concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în „Biserica și Școala“.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt:

1. În bani gata 730 cor.;
2. dela 150 nri câte 12 $\frac{1}{2}$ kigr. cucuruz în boambe; peste tot 1875 kgr., prețuit în 225 cor. 30 fil.;
3. un jugăr de pământ arător, prețuit în 45 cor.; după care aleasa are a solvi dările;
4. pentru conferință, dacă participă, 20 cor.;
5. pentru scripturistică 10 coroane;
6. locuință în natură, cu supraedificate și intravilan lângă ea.

De încălzirea salei de învățământ se va îngriji comuna bisericască.

Aleasa e datoare se instrueze școlarij și școlărițele din cl. I și a II-a în cântări; pe toate școlărițele să le învețe lucrul de mână; ear în dumineci și în sărbători, să le conducă la s. biserică și să susțină ordinea între ele.

Petițiile concursuale, ajustate în regulă, sunt a se trimite comitetului parohial din Răchita (Réketyő, u. p. Igazfalva — Rakitta, Krassó-Szörény-megyé), pe calea oficiului protopopesc din Bălinț (Belenceze, Temes-megyé).

Reflectantele sunt poftite a se prezenta în termenul concursual, într'o duminică sau într'o sărbătoare în s. biserică, spre a-și arăta desteritatea în cântare și tipic.

Concurențele, cari sunt mai de mult în funcție, au să producă și atestat de serviciu și conduită, dela protopopul concernent.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu mine: *Gherasim Sêrb* protoprezbiter.

—□— 2—3

În conformitate cu rezoluțiunea Ven. Consistor gr. or. rom. din Arad de sub Nr. 2473/912, cu aceasta se escrie de nou concurs pe stațiunea învățătoarească vacantă din Buzad protopresb. Lipovei, cu termen de 30 zile dela prima publicare în organul oficios „Bi-

serica și Școala“ pe lângă următoarele emolumente:

1. În bani gata 1000 cor.
2. Locuință în natură cu grădina de legumi, în preț de 120 cor.
3. Pentru conferință 20 cor. și pentru scripturistică 10 cor.
4. Dela înmormântări unde va fi poftit dela copii până la 7 ani: 60 fil.; dela cei trecuți de 7 ani, precum și dela cei ce se bagă în biserică 1 coroană, dela cei cu liturgie 2 coroane. Cvinvenalele ce vor cere dela stat.

De curățenia locuinței învățământului pe din lăuntru și pe din afară se va îngriji alegându-l învățător, iar de încălzitul salei de învățământ se va îngriji comuna bisericască.

Alegându-l învățător va avea să provadă cantoratul în și afară de sfânta biserică și să instrueze elevii în cântările bisericesti și să conducă elevii în dumineci și sărbători la sf. biserică fără altă remunerațiune.

Ceice dorese a ocupa acest post învățătoresc, vor avea a-și înainta recursele lor ajustate conform Regulamentului și adresate comitetului parohial gr.-or. rom. din Buzad, Prea On. Oficiu ppsc în Lipova (Lippa) până la termenul indicat, având a-se prezenta în acest timp în sfânta biserică spre a-și arăta desteritatea în cele cantorale.

Buzad, 24 Aprilie (7 Maiu) 1911.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Fabriciu Manuilă*, protopresbiter inspector de școale.

—□— 2—3

Pe baza ordinului Ven. Consistor de sub Nr. 2362/912 prin aceasta se escrie de nou concurs pentru îndeplinirea postului învățătoresc la școala confesională gr.-or. rom. din Bruznic (Marosborosznok) protopopiatul Lipovei, cu termen de recurgere 30 zile dela prima publicare în organul oficios „Biserica și Școala“.

Emolumentele: 1. Salar în bani gata 1000 cor. 2. Cortel liber în edificiul școlar vechiu. 3. Dela înmormântări 60 fil. și când se duce mortul în biserică 1 cor. cu liturgie 2 cor. 4. Conferința inv. 30 cor. 5. Scripturistica inv. 20 cor. 6 $\frac{1}{4}$ jughere grădina pentru legume.

Alesul învățător este îndatorat a purta cantoratul în și afară de biserică, a instrua tinerimea școlară precum și pe cea eșită din școală în cântările bisericesti și tipic, a instrui și conduce corul bisericesc existent, pentru care ea remunerațiune va avea jumătate din toate venitele funcțiunilor cu corul, a purta agendele scripturistice a comitetului și sinodului parohial, a face socotele parohiale pentru o remunerațiune de 50 coroane.

În lipsa de concurenți bărbați, se admit a concurge și învățătoare, cari în caz că ar deveni alese sunt îndatorate a se îngriji de provederea cantoratului pe spesele proprii.

Recurenții au a-și susține recursele lor Prea On. Oficiu protopopesc în Lipova (Lippa) fiind adresate comitetului parohial din Bruznic și a se prezenta în vre-o duminică ori sărbătoare în sfânta biserică din loc spre a-și arăta desteritatea în cant, tipic și note, dar nu în ziua de alegere.

Bruznic la 28 august (10 septembrie) 1911.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu protopopul tractual: *Fabriciu Manuilă*, inspector de școale.

—□— 2—3